

Helsingiläisten parhaaksi – Miina Sillanpää 150 vuotta

”Jokainen lapsi on pelastettava elämälle”

Helsingin kaupungin ja Miina Sillanpään Seuran seminaari

Tiistaina 15.11.2016 klo 12

Helsingin kaupungintalon juhlasali (Pohjoisesplanadi 11–13).

*Kansanedustaja, Ensi- ja turvakotien liiton pj. **Tuula Haatainen***

Puheen osat:

1. Miina Sillanpään työ lasten eteen historiassa
2. Lastensuojelun ja lasten oikeuksien tilanne tänään
3. Lastensuojelun tulevaisuuden tarpeet
4. Lopetus

Arvoisa seminaariväki, hyvät Miina Sillanpään ystävät,

(OSA 1: Miina Sillanpään työ lasten eteen historiassa)

Tänä vuonna juhlimme Miina Sillanpään 150-vuotisjuhlaa. Miinan elämään osuivat koko Eurooppaa ja Suomea mullistavat tapahtumat. Jälkipolvi muistaa Miinan ensimmäisenä naisministerinä, piikojen puolustajana sekä naisten ja lasten oikeuksien vahvana edistäjänä.

Tänään Suomi on vauras maa, yksi maailman rikkaimpia ja monella mittarilla mitattuna maailman kärkeä. Ero on huimaava nälkävuosien köyhään, puutteenalaiseen Suomeen, johon Miina-vauvakin kesäkuun neljäntenä päivänä 1866 syntyi. Tuolloin keski-ikä oli tienoilla noin 40 vuotta – tänä päivänä suomalaisten lasten odotetaan saavuttavan 100 vuoden iän.

Ensi- ja turvakotien liitto on yksi Miina Sillanpään rohkean työn aikaansaannos. Ensimmäinen ensikoti valmistui Helsingin Vallilaan Miinan utterien ponnistelujen tuloksena sodan jaloissa 1942. Seuraavat ensikotiyhdistykset perustettiin Ouluun, Poriin, Tampereelle ja Turkuun 1945. Näiden viiden yhdistyksen toimesta ja kansanedustaja Miina Sillanpään aloitteesta perustettiin 1945 valtakunnallinen Ensi Kotien Liitto, jonka tehtävä oli ajaa turvattomien äitien ja lasten asiaa.

Alku ei ollut helppo. Sodanjälkeinen ilmapiiri oli Suomessa ankara ja moraaliset asenteet kovia yksin lapsiaan odottavia naisia kohtaan. Laittomien aborttien määrä

oli lähes nelinkertainen verrattuna noin 6000 avioliiton ulkopuolella syntyneeseen vauvaan. Ensimmäisen ensikodin perustamista edelsi vuosikymmeniä kestänyt keskustelu siitä, pitäisikö au-äitejä lapsineen tukea vai murentaako näiden ”hairahtuneiden naisten” auttaminen yhteiskunnan arvopohjaa horjuttamalla avioliittoa instituutiona.

(OSA 2 - Lastensuojelun ja lasten oikeuksien tilanne tänään)

Hyvät kuulijat,

Lastensuojelu ensi- ja turvakotien liitossa on laajentunut sitten Miina-tädin päivien. Vaativa vauvatyö ensikodeissa ja avopalveluna on liiton toiminnan yksi kivijalka edelleen. Perheväkivallan ehkäisy, katkaisu ja väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten ja sitä todistamaan joutuneiden lasten auttaminen sekä väkivallan tekijöiden kanssa työskentely ovat tulleet vauvatyön rinnalle. Liitto on kehittänyt myös hyviä tuloksellisen toimintamallin päihteitä käyttävien odottavien äitien kuntoutukseen. Eroauttaminen ja isätyö ovat vahvistuneet. On syntynyt uusia avopalvelun ja etäauttamisen muotoja. Kansalaistoiminta ja kokemusasiantuntijuus kukoistavat vankan ammatillisen osaamisen rinnalla.

Ensi- ja turvakotien liiton lastensuojeluverkostossa sai vuonna 2015 apua yli 11 600 eri tuen muodoissa. Tällä järjestölähtöisellä auttamistyöllä on merkittävästi ehkäisty huostaanottojen tarvetta. On myös pystytty katkaisemaan ylisukupolvisia ongelmien ketjuja. Vauvaperheiden tukeen ja kuntoutukseen investointi nyt, tuo pitkällä aikavälillä kunnille mittavia säästöjä inhimillisestä hyödystä puhumattakaan.

Vakavissa vaikeuksissa olevien vauva- ja lapsiperheiden saama tuki on vähentynyt hälyttävästi. Hallituksen leikkaukset kurittavat kovalla kädellä lapsia ja lapsiperheitä. Myös ensikotikuntoutukseen on vaikea päästä ja hoitajakset ovat lyhentyneet. Kehitys on perheiden kannalta menossa täysin väärään suuntaan. Suunta on saatava käännettyä. Miina jyrähtäisi varmasti asiasta ja kokoaisi päättäjiä yli puoluerajojen taisteluun muutoksen aikaan saamiseksi. Myös meidän on tehtävä niin.

Tartumme Ensi- ja turvakotien liiton lastensuojeluverkostona Miinan mallia seuraten edelleen rohkeasti ongelmiin, joista yhteiskunnassa halutaan vaieta ja joissa tarvitaan kipeästi tukea. Nyt se on esimerkiksi työtä turvapaikanhakijana olevien lapsiperheiden auttamiseksi. Tänäänkin teemme sisukkaasti työtä sen puolesta, että kaikkein vaikeimmissa oloissa elävät lapset ja perheet saisivat tarvitsemansa avun, tulevaisuuden näköaloja ja mahdollisuuden uuteen alkuun.

Eriyistä huomiota päätöksenteossa on kiinnitettävä ja apua suunnattava vauva- ja lapsiperheille. Päätösten lapsivaikutuksia on arvioitava etukäteen. Talouden vakauttamisen nimissä tehdyt toimet eivät saa romuttaa lapsiperheiden pärjäämisen edellytyksiä. Tarvitaan lapsiperheiden hyvinvointiloikka. Haastavakaan elämäntilanne ei ole hyvän vanhemmuuden este, jos siihen saa riittävää ja oikea-aikaista tukea.

Yksikään perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhri ei saa joutua jäämään ilman turvakodin tarjoamaa kriisiapua siksi, että turvakodeissa on liian vähän paikkoja. Suomen on vastattava Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin. Turvapaikan hakijoiden perheiden yhdistämisen vaikeuttamisen suunnitelmia ei pidä hyväksyä. Sote-uudistus on toteutettava sosiaali- ja terveystieteiden, ei elinkeinopoliittisten tavoitteiden lähtökohdista. Hyvä sosiaali- ja terveystieteiden politiikka on investointi myös kestävässä taloudellisessa kehityksessä kannalta. Sen tiesi jo Miina Sillanpää: jokainen lapsi on pelastettava elämälle! Työ tämän mission toteuttamiseksi jatkuu sisukkaasti.

(OSA 3 - Lastensuojelun tulevaisuuden tarpeet)

Arvoisat kuulijat,

Nyt vietetään lasten oikeuksien viikkoa, joka huipentuu sunnuntaina vietettävään lasten oikeuksien päivään. Siksi on hyvä aika luoda myös katsaus tuleviin tarpeisiin lastensuojelussa.

Lastensuojelu tulee tulevaisuudessa saamaan Suomessakin muotoja, joihin emme ole ennen tottuneet. Monikulttuurisuus on jo arkea lastensuojelussa, mutta turvapaikanhakijatilanne tulee entisestään voimistamaan tarvettamme osaamiselle ja monikulttuuriselle ymmärrykselle. Lapsen oikeuksien toteutuminen turvapaikanhakijalapsille on meidän kaikkien vastuulla. Jokaisen tänne saapuneen lapsen on voitava kokea olevansa turvassa Suomessa.

Syrjinnän kieltäminen on yksi YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen neljästä pääperiaatteesta. Vähemmistöryhmään kuuluvilla lapsilla on sopimuksen mukaan oikeus omaan kulttuuriinsa, kieleensä ja uskontoonsa. Lisäksi turvapaikkaa hakeville lapsille on taattava erityissuojelu. Perheenyhdistämistä koskevat hakemukset tulevat sopimuksen mukaan käsitellä myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti, jos lapsi tai hänen vanhempansa ovat joutuneet eri valtioihin.

Ensi- ja turvakotien liiton Vauvaperhe turvapaikanhakijana -projekti on toiminut vuosina 2012–15 RAY:n rahoittamana. Projektin tavoitteena on ollut lisätä turvapaikkaa hakevien pikkulapsiperheiden hyvinvointia ja tehdä lapset näkyviksi sekä vanhemmille että vastaanottokeskusten työntekijöille.

Projekti tuki näitä perheitä ja vastaanottokeskusten työtä viemällä ensikotityypistä toimintaa vastaanottokeskuksiin, eli järjestämällä vanhempi-lapsiryhmiä, perhekahvilatoimintaa ja työntekijöiden koulutusta sekä ohjaamalla asiakkaita eri palveluihin. Toiminnan motto on, että turvapaikanhakijaperheiden lyhytaikainenkin tukeminen vastaanottokeskusvaiheessa antaa eväitä tulevaan kotoutumiseen Suomessa tai sitten perhe-elämään kotimaassa tai toisessa EU-maassa.

Projektin kokemusten mukaan turvapaikanhakijalapset ja -perheet ovat jo ennen nykyistä kriisiä kärsineet vastaanottokeskusten työntekijöiden kiireestä, tiukoista resursseista sekä vanhempien väsymyksestä ja turvapaikkaprosessin kuormittavuudesta. Turvapaikkaprosessi voi vaikuttaa kielteisesti perheen vointiin, vanhemmuuteen ja vanhempien parisuhteeseen.

Vaikea elämäntilanne, vastaanottokeskusten rajalliset tilat sekä henkisen voimien haasteet voivat aiheuttaa suuriakin jaksamisvaikeuksia, vaikka valtaosa perheistä pärjää ihailtavan hyvin tilanteeseen nähden. Vastaanottokeskuksissa tehdään lastensuojeluilmoituksia, joista ainakin osa voitaisiin ehkäistä tukemalla perheitä ajoissa.

Projektin järjestämistä perhekahviloista ja vanhempi-lapsiryhmistä on saatu monipuolista kokemusta siitä, miten turvapaikanhakijavanhempia ja -lapsia voidaan tukea vuorovaikutusta ja yhdessä tekemistä korostavan toiminnan avulla. Ensikotien työntekijöiden mukaan maahanmuuttajataustaisia asiakkaita ylipäättään tukevia palveluita ovat mm. vertaistukiryhmät, maahanmuuttajille suunnattu kotona tehtävä perhetyö, doula-synnytystukihenkilöt sekä säännöllinen tulkin käyttö.

Hyvät kuulijat,

Lastensuojelussa on siis tulevaisuudessa varauduttava vastaamaan myös sellaisiin eettisiin ja kulttuurillisiin kysymyksiin, jotka ovat täysin entuudestaan vieraita. Esimerkiksi suomensomali, Somalian ensimmäinen naispuolinen presidenttiehdokas Fadumo Dayib on nostanut esiin sen miten yksi tärkeä symbolinen teko lasten ja naisten oikeuksien eteen voisi tulevaisuudessa olla ympärileikattujen tyttölasten uudenlainen hoitaminen Suomessa.

(lopetus)

Arvoisat juhlavieraat, hyvät naiset ja herrat,

Ensikotitoiminnan Miina Sillanpäättä lainatakseni: ”Ei koskaan saa sanoa, minä en osaa, vaan vaikeimmissakin tilanteissa pitää sanoa: minä yritän!”

Tämä on juuri se keskeinen ydin lastensuojelussa ja ensikotitoiminnassa:

me emme lamaannu vaikeidenkaan ongelmien edessä ja työllämme annamme naisille ja äideille mahdollisuuden ajatella juuri niin kuten Miina sanoo.

Lopuksi haluaisin vielä kertoa teille siitä, miten nuori äiti kertoo, miltä tuntuu, kun saa tukea.

”Tulin ensikotiin ollessani raskaana. Olen ollut ensikodissa nyt 7 kuukautta ja olen 4 kuukauden ikäisen Alisa-tytön äiti. Itse olen 20-vuotias.

Olen saanut ensikodilta apua vauvan tarpeisiin ja huolenpitoon. Minua on neuvottu ja ohjeistettu, mitä asioita ja tavaroita vauva tarvitsee missäkin vaiheessa. Esimerkiksi millaisia vaippoja tai äidinmaidonkorvikkeita vauvalleni kuuluu ostaa.

Olen saanut myös apua ja neuvoja miettiessäni mikä vauvaani milloinkin vaivaa ja mistä mikäkin voi johtua. Lisäksi olen saanut apua erilaisten papereiden täyttämiseen ja tukea erilaisiin virasto- ja lääkärikäynteihin. Aikoja on varattu yhdessä ja niihin on menty yhdessä ohjaajien kanssa.

Nykyään menee loistavasti. Alisan kanssa pärjään hyvin, vaikka välillä onkin kinkkisiä hetkiä. Syksyn aikana on suunnitelmissa lähteä kohti omaa kotia. Haluan luoda meille lämpimän ja hyvän kodin. Odotan jännittyneenä ja innostuneena kotiharjoitteluja ja sitä kautta omaa elämää, perhettä ja yhteistä elämää.

Ensikodissa on hyvä, että on aina joku paikalla eikä jää yksin, jos tarvitsee apua tai neuvoja. Se on tärkeää.

Miinan perintö elää, jatkakaa yhtä hyvää työtä ainakin seuraavat 80 vuotta.

Jokainen lapsi on pelastettava elämälle – myös tulevaisuudessa.